

УДК 811.11

АНГЛІЙСЬКА ПРИКОРДОННА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ

Янковець О.В., аспірант кафедри
германського, загального і порівняльного мовознавства
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті проаналізовані лексичні та семантичні особливості англійської прикордонної термінології та наведена авторська семантична класифікація. Наводяться результати аналізу англійських прикордонних термінологічних одиниць та описуються особливості їх вживання прикордонниками під час здійснення охорони кордонів ЄС та США.

Ключові слова: термін, офіцер-прикордонник, Європейський Союз, США, семантика, структура.

В статье проанализированы лексические и семантические особенности английской пограничной терминологии и приведена авторская семантическая классификация. Приводятся результаты анализа английских пограничных терминологических единиц и описываются особенности их употребления пограничниками при осуществлении охраны границ ЕС и США.

Ключевые слова: термин, офицер-пограничник, Европейский Союз, США, семантика, структура.

Yankovets O.V. ENGLISH BORDER GUARD TERMINOLOGY: LEXICO-SEMANTIC ANALYSIS AND THE PECULIARITIES OF THE USE

The article analyzes lexical and semantic peculiarities of English border guard terminology and gives author's semantic classification. The results of the analysis of the English border guard terminology units are presented and the peculiarities of their use by the border guards in the course of border guarding of the EU and the USA are described.

Key words: term, border guard officer, European Union, US, semantics, structure.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку всіх галузей наук виникає нагальна потреба відобразити відповідні поняття англійською мовою – однією з найважливіших мов світової спільноти. Англійська мова є офіційною мовою низки міжнародних організацій: Європейського Союзу, Ради Європи, НАТО та інших. Становлення і розвиток термінологічної лексики, семантична структура термінів перебувають в центрі уваги лінгвістів та фахівців інших суміжних галузей. Кожна наука прагне максимально впорядкувати термінологію, якою вона користується, і, встановивши співвідношення між словом і термінованим поняттям, досягти максимальної точності й лаконічності кожного терміну. Прикордонна термінологія – особливий вид спеціальної лексики англійської мови, яка набуває все більшої актуальності в контексті інтеграції України в європейський простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінологічних одиниць, фахової лексики вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема В. Виноградов, В. Лейчик, Г. Винокур, Б. Головін, Т. Кияк, В. Даниленко, К. Кусько, А. Крижанівська, Е. Жильбер, А. Ширмер, Й. Сміт, Ф. Дорнер, Т. Кабре, Л. Цвях та інші.

Постановка завдання. Метою запропонованого дослідження є аналіз семантичних особливостей прикордонної термінології в англійській мові.

Для досягнення даної мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. Проаналізувати сучасну прикордонну термінологічну лексику на основі сучасних автентичних англомовних джерел.

2. Визначити лексико-семантичні особливості прикордонної терміносистеми англійської мови.

3. Здійснити семантичну класифікацію англійської прикордонної термінології.

Дане дослідження базується на аналізі звітних матеріалів Європейського агентства з охорони зовнішніх кордонів країн-членів Європейського Союзу "FRONTEX" та Місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні "EUBAM", Уніфікованої програми підготовки прикордонників Європейського Союзу (Common Core Curriculum), інструкції з підготовки офіцерів Берегової Охорони США, а також методичних рекомендацій щодо врегулювання ситуації з потоком мігрантів та біженців в аеропортах Європи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як стверджує іспанський лінгвіст Тереза Кабре, термінологія базується на

семантиці, а терміни – це одиниці, які співвідносять мову і реальність та уособлюють об'єкти навколишнього світу. Фахівці певної галузі використовують терміни для вираження певного поняття, для обміну думками і задля структуризації своєї дисципліни.

Будь-який знак, який володіє значенням, можна описати з трьох ракурсів: за формою, за значенням і за референтом. Через форму ми отримуємо доступ до структури терміна, що дозволяє нам утворювати нові термінологічні одиниці. Значення терміна дозволяє проаналізувати семантичну систему мови, оскільки значення окремих знаків не є ізольованим у сприйнятті людини, а формує впорядковані семантичні групи разом з іншими знаками та їх значеннями. Референти концептів, у свою чергу, не формують хаотичний набір загальних та абстрактних понять, а складаються в певному порядку і слугують рушійною силою для фахівців певної галузі, коли вони складають концептуальну структуру поля [2, с. 39].

Англійська прикордонна термінологія – це сукупність термінологічних лексичних одиниць (далі – ЛО), які стосуються діяльності прикордонників в Європі та Сполучених Штатах Америки. Проаналізувавши близько 1250 англійських прикордонних термінологічних одиниць, які зустрічаються в програмах підготовки прикордонників США та ЄС, а також звітні документи міжнародних організацій із співпраці щодо охорони кордонів FRONTEX та EUBAM, нами було виокремлено 15 семантичних полів, які, у свою чергу, поділяються на мікрополя та взаємодіють одне з одним.

1. Організації, відомства та підрозділи, які займаються охороною кордонів: *FRONTEX, EUBAM, IOM, ICAO, US Coast Guard, Cooperative authorities, crisis management agencies, International Civil Aviation Organization (ICAO), Air Force Office of Special Investigations (OSI), Army Criminal Investigation Command (CIDS), National Police Force (Spain), European Agency for Fundamental Rights (FRA), the International Organization for Migration (IOM), International Labour Organization (ILO)* та інші.

2. Нормативно-правові документи, які регламентують захист кордонів: *the Schengen Borders code, national border service provisions, airport security regulation, aircraft security regulations, Passenger lists, ICAO guideline, customs laws, vessel documentation, Personnel Data Record, Enlisted Qualifications Manual, Personnel Security Manual, Naval Investigative*

Service (NIS), the Code of Conduct, Strategic Border Management, the EU Anti-Trafficking Directive, Charter of Fundamental Right of the European Union, the United Kingdom Border Force Operations Manual, EU asylum acquis, Asylum Procedure Directive, the Human Trafficking Directive, asylum and immigration law, asylum and residence law, EU data protection law та інші.

Серед даної лексико-семантичної групи нами були виділені як види нормативних документів (*asylum and immigration law, asylum and residence law*), так і їхні офіційні назви (*EU Anti-Trafficking Directive, Charter of Fundamental Right of the European Union*).

3. Терміни, які позначають військові та спеціальні звання: *soldier, sergeant, lieutenant, captain, mayor, colonel, general, four-star admiral, three-star admiral, one-star admiral, two-star admiral, high-ranking officers* та інші.

4. Поняття, які стосуються підготовки офіцерів, військовослужбовців рядового та сержантського складу, вузько спеціалізованих фахівців, задіяних в охороні кордонів: *motoric skills, work-related, surveillance related simulated situation, force-related simulated situation, absence of life-threatening habits, mobilization readiness, command post exercise, field training, fleet exercises, naval cadet, recruit training, on-the-job training, training on child-sensitive communication, training on interviewing children, training on data protection* та інші.

У даному семантичному полі нами також було виокремлено три мікрополя: назви навчальних установ, які займаються підготовкою прикордонників (*the Coast Guard Academy (USA), The Border Guard School of the State Border Guard Service of the Ministry of the Interior of Lithuania, the School for Basic and Further Training of Border Personnel, The Academy of the Police Force in Bratislava, The Police Academy of Slovenia*), види підготовки (*on-the-job training, training on child-sensitive communication, training on interviewing children, training on data protection*), та поняття, які стосуються звільнення офіцерів, задіяних в охороні кордонів (*retirement pay, retired personnel, honorable discharge, general discharge, bad-conduct discharge, dishonorable discharge, uncharacterized discharge, service-connected disability, general demobilization, hardship discharge*).

5. Терміни, які стосуються службової діяльності прикордонників (на різних ділянках кордону), куди належать три мікрополя:

5.1. Запобігання контрабанді (*international counter-smuggling system, smuggling of commodities, to be on the lookout for smuggling, drug enforcement operation, drug intervention program, drug smuggling, drug interdiction, drug-smuggling vessel, to detect hidden drugs, to detect secret compartments, to stop smugglers, to enforce the "Zero Tolerance" program, to arrest the drug user, contraband, narcotics interdiction, to detect air smuggling, to interdict air smuggling, anti-corruption activity, anti-corruption measure, to tackle corruption*).

5.2. Запобігання нелегальній міграції і торгівлі людьми (*alien smuggling, to seize the vessel, to stop illegal migration, to intercept immigration, readmission and asylum procedure, immigration status, immigration-related procedure, discriminatory indicator, combat terrorism, anti-human-trafficking squad, anti-human-smuggling squad, international protection need, high-risk destination, passenger needing protection, right to asylum* та інші).

У зв'язку з напруженою ситуацією з міграцією та біженцями в країнах ЄС, особливої актуальності набувають інструкції щодо поведінки з потенційними біженцями та нелегальними мігрантами, рекомендації прикордонникам та іншим силовим структурам стосовно ідентифікації біженців і мігрантів та директиви щодо запобігання торгівлі людьми. Таким чином, дана група термінів налічує другу за чисельністю кількість ЛО, поступаючи лише категорії «Поняття, які пов'язані із захистом та охороною державних кордонів». У вищезгаданих документах описується процедура опитування мігрантів та біженців, надаються рекомендації щодо ефективності здійснення процедури інтерв'ювання, а також пропонуються ймовірні способи виходу з конфліктних ситуацій.

5.3. Перевірка документів (дане семантичне поле, у свою чергу, складається з чотирьох лексико-семантичних груп).

5.3.1. Процедура прикордонно-митного оформлення та ідентифікація подорожуючих: *to ascertain the passenger's identity, to examine travel documents, to integrate the photo with biodata, to recognize the data, to capture the data, to assess the passport pages for consistency, to examine the legality, protection of personal data, to comply with the rights of passengers, to question the passenger, border-control record, to re-examine* та інші.

5.3.2. Структура та захисні ознаки документів на право перетину кордону: *biodata page, date of birth, date of expiry, personal*

number, alphanumeric numbers, check-sum digits, lamina, retro reflective, UV printing, hologram, OVD (optical videodisc security printing), red ID card, blue ID card, nationality, alphanumeric data, ethnicity, code of transport та інші.

5.3.3. Поняття, які стосуються дійсних проїзних документів: *the authenticity of documents, validity and authenticity of travel documents, genuine passport, to conform to ICAO standards, legitimate document, non-discriminatory profiling, authentic travel documents, authentic work permit, valid visa*.

5.3.4. Поняття, які стосуються недійсних і підроблених проїзних документів: *fraud trends, counterfeit and fantasy documents, falsified documents, evidence of alteration, page-substituted passport, to permeate the passport number, forged car document, invalid document, retention of irrelevant documents, discriminatory profiling, visa abuse, document abuse* та інші.

6. Терміни, які стосуються процедури затримання порушників кордону: *to prepare statements of evidence, to report a violation, to report suspicious occurrence, to apprehend the offender, serious misconduct, non-admission decision, interim measure, immediate removal, detention order, overstayer* тощо.

7. Поняття, які позначають засоби охорони кордону. До даного семантичного поля належать два мікрополя: технічні засоби (*technical means of vehicle recognition, the equipment for border surveillance, Telecommunications equipment, national safety equipment, metal detector controls, electronic detection and tracking, navigation receiving, radionavigation transmitting, communication equipment, internal communication system* тощо) та транспортні засоби (*Vessel Technical Support, Ship Repair Detachment, high-endurance cutter, medium-endurance cutter, icebreaker, patrol boat, Coast Guard aviation, right-of-way vessel, stand-on vessel* та інші).

8. Терміни, які позначають порушення прикордонного режиму і заборону в'їзду: *to enter the country through illegal means, abuse of the transit concession, transit jumpers, denial of entry, removal from the country, a detainee, to enter the country in an irregular manner, indicator of irregular entry, non-admittance, a subject to return procedure, inadmissible children, past entry ban, entry ban list* та інші.

9. Терміни, які стосуються уніформи військовослужбовців: *authorized liberty uniform, maternity uniform, Uniform Distribution Center, cap insignia, left-arm sleeve insignia, shoulder*

board, collar devices, breast insignia, cords and tassels та інші.

10. Зброя, яка використовується прикордонниками в службовій діяльності: *gun, rocket, missile, torpedo, mine, bomb, bag gun, case gun, automatic gun, semiautomatic gun, dual-purpose gun, saluting gun, line-throwing gun, battery, small arms, rifle, pistol, revolver* та інші.

11. Територіальний поділ кордону та види пунктів пропуску: *border crossing point, land border, road BCP, railway BCP, border control unit, border demarcation, to demarcate the state border line, external border of the EU, green border, blue border* та інші.

12. Види злочинів та пов'язані з ними поняття: *minor crime, major crime, trafficking in drugs and psychotropic substances, illegal migration, cross-border crime, cigarette smuggling, smuggling of counterfeit goods, trans-border offence, customs violations, alcohol/ethanol smuggling, illegal import of vehicles, non-declaration, misdescription, undervaluation, violations of intellectual property rights* та інші.

13. Типи та види прикордонної перевірки: *checks of pedestrians, check of passenger vehicles, checks of busses, check of lorries, check of cargo, check of pedestrian trains, general entry controls, airport entry checks, second-line check procedure, customs check* та інші.

14. Терміни, які позначають посади та службові обов'язки військовослужбовців та цивільних осіб, задіяних у захисті та охороні кордонів: *tactical commander, type commander, administrative commander, officer of the day, officer of the watch, petty officer of the watch, executive officer (XO), department head, Command Enlisted Adviser (CEA), division officer, communications officer, watchstanding personnel* та інші.

15. Найчисельніша семантична група «Поняття, які пов'язані із захистом та охороною державних кордонів» охоплює переважно абстрактні поняття, які стосуються різноманітних аспектів діяльності прикордонників: *to meet international regulations, dog handling, border-crossing rules, EU borders, border guard function, border guard activity, interoperability, Schengen associated countries, to promote a European border guard culture, European border security, crisis management, operational level, strategic level, terrorism and disaster prevention, to protect the rights and freedoms, data protection principle, to facilitate border-crossing-point work, check-in, border professional* та інші. [1; 3; 4; 5] У даній

лексико-семантичній групі, на нашу думку, доцільно виділити три мікрополя:

15.1. Опис діяльності прикордонників: *border guard activities, to carry out a security check, entry and departure procedures, air border activities, Specific risk analysis, day-to-day mission, air interdiction operation, intelligence collection methods, exclusion area, limited area, controlled area, external security, to identify a boat, to screen a visitor* та інші.

15.2. Завдання та місії офіцерів-прикордонників: *to execute duties, marine environmental protection, promoting safe and efficient maritime transportation, to protect revenue collection, to ensure revenue collection, to prevent maritime disaster, to maintain discipline, to conduct external investigations, to conduct the inspection, to enforce federal laws, to enforce criminal laws, to enforce pollution laws, to maintain internal integrity, to enforce marine traffic regulations* та інші.

15.3. Поняття, які характеризують різноманітність службової діяльності прикордонників ЄС та США: *tactics, border-related situation, human rights standards, to deal with passengers in a respectful way, professional and respectful treatment of passengers, to ensure safety, accountability mechanism, standard security measure, check-in, border professional* та інші.

Кожне з виділених мікрополів та лексико-семантичних груп не є ізольованим одне від одного. Це відкриті мікросистеми, члени яких вступають у певні зв'язки між собою, формуючи прикордонну терміносистему.

Слід зазначити, що певні термінологічні одиниці характеризуються найвищою частотністю вживання і вживаються у всіх проаналізованих джерелах: *border, border guard, police, visa, passport, asylum, immigration, procedure, international protection, officer, human trafficking, procedure, entry, border check, to refuse entry, system* та ряд інших термінів. Дане явище пояснюється тим, що ці ЛО є стрижневими компонентами для утворення низки похідних термінологічних ЛО:

border – border control, border professional, border management, border area;

passport – passport holder, passport issuance process, pin-punched passport, second-generation e-passport;

procedure – entry and departure procedures, security and safety procedures, border-control procedure, asylum/immigration procedure;

system – airport referral system, internal communication system, airport-internal passenger handling system, tracing system.

На окрему увагу заслуговує явище синонімії та антонімії під час лексико-семантичного аналізу прикордонних термінів. Існують синонімічні ряди певних термінологічних одиниць, які вживаються або в одному англomовному джерелі в різному лексико-граматичному оточенні (інколи – навіть у межах одного розділу чи абзацу), або в різних джерелах, але для передачі одного і того ж термінологічного поняття. Наприклад, «дозвіл батьків на виїзд дитини за кордон» виражається трьома термінами: *parental custody*, *parental permission*, *parental consent*, «надати юридичну допомогу» – *to provide legal aid*, *to provide legal assistance*, *to provide legal counselling*. Щодо антонімії, то терміни, протилежні за значенням, виражаються або за допомогою словотвірних афіксів, тобто є однокореневими синонімами (*legal – illegal*, *lawful – unlawful*, *valid – invalid*), або вживанням лексичних одиниць з протилежним семантичним значенням, тобто є різнокореневими антонімами (*entry allowed – entry denied*, *genuine passport – fraudulent passport*).

Висновки з проведеного дослідження.

Аналіз семантичної організації існуючих термінологічних лексичних одиниць у сфері прикордоннології з використанням Уніфікованої програми підготовки прикордонників Європейського Союзу (*Common Core Curriculum*), звітних матеріалів Європейського агентства з охорони зовнішніх кор-

донів країн-членів Європейського Союзу «FRONTEX», Місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні «EUBAM», інструкції з підготовки офіцерів Берегової Охорони США, а також методичних рекомендацій щодо врегулювання ситуації з потоком мігрантів та біженців в аеропортах Європи дозволив виявити 15 семантичних груп з відповідними мікрополіями. Дані семантичні групи є взаємопов'язаними та характеризуються наявністю антонімії та синонімії. Перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямі полягають у необхідності ретельного аналізу кожного семантичного поля, а також у детальному структурному аналізі прикордонних термінологічних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Annual Report. 1 December 2012 – 30 November 2013. European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine. URL: http://eubam.org/wp-content/uploads/2015/11/Report_2013_ENGL-.pdf.
2. Cabre M.Teresa. Terminology : theory, methods, and applications; edited by Juan C. Sager; translated by Janet Ann DeCesaris. 1999. 263 p.
3. Frontex. Common Core Curriculum. EU Border Guard Basic Training. Warsaw, Poland, 2012. 270 p.
4. Fundamental rights at airports: border checks at five international airports in the European Union. Luxembourg: Publications office of the European Union, 2014. 118 p.
5. Krietemeyer, George E. The coast guardsman's manual; revised by George E. Krietemeyer, with the assistance of Doug Starr and Wayne Truax. 8th ed. 1991. 690 p.